

Zentai Károly őrnagy:

AZ INFORMÁCIÓS MŰVELETI KÉPESSÉGEK VIZSGÁLATA MESTERLÖVÉSZEK ALKALMAZÁSA SORÁN

ÖSSZEFOGLALÓ: Az írás a lélektani hadviselés egyes elemeinek a mesterlövészek alkalmazása során való megjelenésével, továbbá az információs célokat betöltő technikai eszközök precíziós puskatűzzel történő rongálásával foglalkozik.

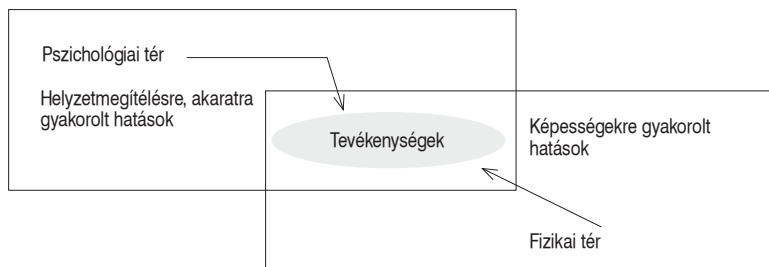
KULCSSZAVAK: PSYOPS, harcászati szintű propaganda, információs célok rombolása

„A mesterlövész elsődleges feladata a harcban, hogy a műveleteket kiválasztott célokra leadott nagy pontosságú tűzzel támogassa. Ezáltal a mesterlövész veszteségeket okoz az ellenségnek, lassítja a mozgását, megfélemlíti az ellenséges katonákat, csökkenti a harci szellemüket, és zavart okoz műveleteik végrehajtása során.”¹

BEVEZETÉS

A mesterlövészek alkalmazásával kapcsolatban több tévhit vagy hibás elképzelés is tartja magát. Az egyik, hogy a távcsöves puskás katona csak az ellenséges élőerőre leadott távoli lövésekkel, a fizikai dimenzióban fejti ki hatását. Jelen írás célja, hogy az információs műveletek rendszerén belül meghatározza azokat a területeket, ahová a mesterlövészek tevékenysége beilleszthető, gyakorlati példákat mutasson alkalmazásukra, illetve javaslatokat tegyen fegyverzetükkel és eljárásaikkal kapcsolatban. Az írás bemutatja a megfelelően kiképzett és felszerelt mesterlövésznek az ellenséges katonákra gyakorolt lélektani hatását, valamint felhívja a figyelmet a technikai eszközök sebezhetőségére a fizikai térben.

A harc résztvevőit érő hatások

1. ábra A fizikai képességekre, az akaratra és a helyzetmegítélésre gyakorolt hatások együttesen befolyásolják a harcban részt vevők viselkedését.

Forrás: ATP-3.2.1. Allied Land Tactics, 2009, 1–2. (Fordította és szerkesztette a szerző)

¹ FM 23-10 Sniper Training. HQ Department of the Army, 1994. 1-1. (A szerző fordítása.)

A háborús környezet összetevőire és szereplőire való hatás érdekében befolyásolni szükséges a szereplők helyzetmegítélését, akaratát és a fizikai lehetőségeit is. A katonai gyakorlatban a kívánt hatás nem csupán az ellenség fizikai pusztításával érhető el, hanem a csapások pszichológiai eredményei – az akarat megtörése, a kohézió aláírása – is hozzájárulnak az ellenség cselekvőképességének gyengítéséhez. A NATO szárazföldi harcászati doktrínája² a következő ábrával szemlélteti a pszichológiai és a fizikai térben kifejtett hatásokat a harc szereplőinek tevékenységére (1. ábra).

A MESTERLÖVÉSZEK HELYE AZ INFORMÁCIÓS MŰVELETEK RENDSZERÉBEN

A lőfegyverekkel és korszerű optikai eszközökkel felszerelt mesterlövészcsoportok a napjainkra folyamatosan felértékelődő információs műveletek³ fizikai, információs (kibertér) és tudati (kognitív) dimenzióiban érvényesülnek.⁴

A *fizikai dimenzióban* valósulnak meg az információs rendszerek és infrastruktúrák elleni támadások, melyeket a mesterlövészek nagy pontosságú és átütőerejű fegyverekkel hajtanak végre. A *kognitív dimenzióban* a mesterlövészek jelenlétükkel és végrehajtott akciókkal zavart és félelmet gerjesztve hatnak az ellenséges katonák tudatára. Az információs műveleteket általánosságban az alábbi összetevők alkotják:⁵ műveleti biztonság; katonai megtévesztés; elektronikai hadviselés; számítógép-hálózati műveletek; fizikai pusztítás; pszichológiai (lélektani) műveletek.

Az információs műveletek különféle elemei közül az információs célpontok fizikai pusztítása mellett elsősorban a lélektani (PSYOPS – Psychological Operations) műveletek hozhatók összefüggésbe mesterlövészek alkalmazásával. A katonai lélektani hadviselés a hadászati, hadműveleti, harcászati célok elérése érdekében folytatott tevékenység, amely az ellenség személyi állományára és hátszágára irányul azzal a céllal, hogy a további fegyveres küzdelemtől eltántorítsa őket, az állományt megadásra készítse.⁶ A lélektani művelet a NATO idevonatkozó dokumentuma szerint „*olyan tervezett lélektani tevékenység, amely béke, válság és háború időszakában az ellenséges és a semleges közegekre irányul, melynek célja, hogy hatást gyakoroljon a politikai és katonai célkitűzések elérését befolyásoló célcsoport(ok) szellemi beállítottságára, magatartására és viselkedésére*”.⁷

A NATO lélektani műveletek doktrínája (AJP-3.7) a lélektani műveleteket három csoportba osztja:

- stratégiai lélektani műveletek (Strategic Psychological Operations – SPO): nemzeti, kormányzati szintű lélektani műveletek, melyek az ellenséges, potenciálisan ellenséges, támogató vagy semleges célcsoportokra irányulnak. Az SPO-k céljai politikai természetűek és hosszú távra szólnak;

² ATP-3.2.1. Allied Land Tactics. 2009.

³ Angolszász nyelvterületen a katonai terminológia az INFOOPS (Information Operations) kifejezést alkalmazza az információs műveletekre.

⁴ Haig Zsolt: Az információs hadviselés kialakulása, katonai értelmezése. Hadtudomány, 2011, 1–2., 12–18. http://mhtt.eu/hadtudomany/2011/1/HT-2011_1-2_4.pdf (Letöltés időpontja: 2016. 01. 11.)

⁵ Uo.

⁶ Hadtudományi lexikon I. kötet. (Főszerkesztő: Szabó József). Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995, 812.

⁷ Pix Gábor: A lélektani műveletek jellemzőinek vizsgálata. PhD-értekezés, Budapest, 2005, 9. http://193.224.76.2/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2006/pix_gabor.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 11. 17.)

- válságreagáló lélektani műveletek (Crisis Response Psychological Operations – CRPO): a válságreagáló műveletek részeként céljuk, hogy támogató környezetet hozzanak létre a műveletben részt vevő erők számára, együttműködésre biztassák a célcsoportokat;
- harci lélektani műveletek (Combat Psychological Operations – CPO): hadműveleti és harcászati szintű műveletek, amelyek célja az ellenséges fél erejének csökkentése az agresszió folytatására vonatkozó akaratának gyengítésével, valamint a parancsnok műveleti szabadságának támogatása.⁸

Az ellenséget megfélemlítő, tevékenységét zavaró, nagy távolságból, álcázott tüzelőállásból működő mesterlövészek tevékenysége az előbbi felsorolás harmadik csoportjába illeszthető be.

„TAKTIKAI” PROPAGANDA

A propaganda a latin *propagare* szóból ered, melynek jelentése: „terjeszteni”. A propaganda célja bizonyos nézetek elterjesztése, a befogadók véleményének befolyásolása, meggyőzése.⁹ A háborús propaganda célja, hogy támogassa azt az ügyet, amelyért a fegyveres erők küzdenek. Módszerei közé tartozhat a félelemkeltés, a nemzeti ellentétek szítása, új fegyverfajták bevetésének eltúlzott híresztelése.¹⁰ A harctér, a front rengeteg szállal kötődik a hátszázaghoz, és érzékenyen jelzi az anyaország civil társadalmának hangulatát. Ha az otthoni hangulaton csüggedés vesz erőt, a szeretteik nehéz megélhetése jut a harcoló katona tudomására, vagy azt hallják, hogy békehangulat lett úrrá a hátszázagban, akkor érthető, hogy a szenvedések után maguk is békére vágnak, fegyelmük és ellenálló erejük csökken, a katonák között defetista és pacifista áramlatok jelennek meg, aminek egyenes következménye a fegyelem meglazulása.

Ha hosszabb távon eredményesen akarja egy adott katonai vezetés alkalmazni kötelékben vagy egyénileg a katonákat, akkor a szakmai, harcászati és más kiképzési ágak mellett a lélektani felkészítés során a meggyőzés módszerét folyamatosan használnia kell több területtel kapcsolatban is. Folyamatosan hangsúlyozni szükséges, hogy:

- az aktuális művelet, amit elkezdünk/folytatunk, jó célokért, igazságos, jogszerű alapokon nyugszik;
- van értelme áldozatokat hozni;
- az erőviszonyok kedvezőek számunkra, vagy legalábbis van esély a győzelemre;
- technikailag nem maradunk el az ellenségtől, és képesek vagyunk jelentős veszteséget okozni;
- a harc logisztikai, egészségügyi és egyéb biztosítása megfelelő stb.

Az ellenséggel és az ellenségről természetesen a lehetőségekhez mérten a felsorolt állítások ellenkezőjét kell elhithetni.

A célirányos lélektani műveleteken kívül a fizikai szinten végbemenő, az ellenség személyi állományát, technikai eszközeit, körleteit pusztító csapások is kiváltanak lélektani hatásokat. Az első világháborúra jellemző, állásokban vívott statikus harcok órákig vagy napokig tartó tűzérési pergőtűzei örületbe kergették a katonákat. Az ilyen támadásoknak a fizikai pusztításon kívül pszichológiai célja is volt: megfélemlíteni az ellenséget, lehetetlenné

⁸ Mező Ferenc: Psyops – avagy: kalandozás a hadak útján, a pszichológia ösvényein, a történelem útvesztőiben. Kocka Kör, Debrecen, 2014, 3.

⁹ Propaganda (definíció) <http://politikapedia.hu/propaganda> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 16.)

¹⁰ Pix Gábor, i. m. 22.

tenni számára a pihenést, és elvenni a kedvét a további aktivitástól. Hogy mekkora értéknek számított egy rövid pihenő is ilyen körülmények között, azzal háborús költők műveiben is találkozhatunk:

*Csak egy éjszakára küldjétek el őket;
Gerendatöréskor szálka-keresőket.*

*Csak egy éjszakára:
Mikor siketítőn bőgni kezd a gránát
S úgy nyög a véres föld, mintha gyomrát vágják,
Robbanó golyónak mikor fénye támad
S véres vize kicsap a vén Visztulának.¹¹*

Az olasz Douhet által kidolgozott légi háborús műveleti elvek, melyek a hátszág tönkrebombázását vagy mérges gázfelhőkbe borítását irányozzák elő, a fizikai pusztításon túl az ellenség harci kedvét, morálját célozzák meg.¹²

A harc legalacsonyabb szintjein is találkozunk a meggyőzés különféle direkt vagy indirekt eszközeivel, melyekkel a győzelmet nemcsak fizikai, hanem tudati, lélektani síkon is elő lehet segíteni. A legősibb irodalmakban, leírásokban is előbukkan az ellenség megfélemlítésének gyakorlata, és megjelennek a félelem legyőzésének mintái, feltételei is. A nagy távolságból, pontosan érkező, halált okozó egyeslövés és az azt leadó lövész a tűzfegyverek korában még inkább kialakít bizonyos fegyveres konfliktusokban olyan – időben elhúzódó, akár hónapokig tartó – helyzeteket, amikor a fizikai pusztítás akarva-akaratlanul lélektani hadviseléssel is párosul.

A következőkben néhány olyan hadtörténelmi esetet kívánok bemutatni, amelyek során a mesterlövészek személyét és az általuk okozott veszteségeket az adott frontszakaszokon az ellenség megfélemlítésére és a saját oldalon harcoló fegyveresek buzdítására, illetve a hátszágban lévők pozitív megerősítésre használták fel.

SZOVJET „SZNÁJPERIZMUS”

A szovjet mesterlövészek második világháborús alkalmazása emlékeztetett a korábbi békeidők propaganda-hadjáratára.¹³ Az első ötéves terv idejében az előírt kvótánál jobban teljesítő szovjet munkásokat az élmunkás (*udarnyik*)¹⁴ címmel és más jutalmakkal tüntették ki. 1935-ben Alex Sztahanov szénbányász az előírt mennyiség többszörösét termelte ki, így az élmunkáshadjáraton dolgozó propagandisták a neve nyomán „sztahanovistáknak” nevezték el a legjobban termelő munkásokat, akiknek eredményeit felmutatva a szovjet gyáregységek versenyezték egymással. Bizonyos esetekben egy egész üzem a „sztahanovista” keze alá dolgozott, hogy az még többet tudjon termelni. Amint az illető túllépte a saját rekordját, a hivatalosan előírt általánosan kötelező termelési normát is megemelték. Ez az egyedülálló szovjet

¹¹ Gyóni Géza: Csak egy éjszakára. 1915, részlet. In: Horváth János (szerk.): Magyar versek könyve. Magyar Szemle Társaság Budapest, 1942, 678–679.

¹² Giulio Douhet: Légiuralom. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, Budapest, 1971, 7.

¹³ Lester W. Grau – Charles Q. Cutshaw: Russian Snipers In the Mountains and Cities of Chechnya. Infantry, Volume 91, Number 2., 2002, 8. <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2002/snipers.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 03.)

¹⁴ Az orosz udarnyik kifejezés szó szerinti jelentése: aki odacsap. Az angol shock-worker-nek fordítja.

hozzaállás a háborús erőfeszítések során is megjelent. A Vörös Hadsereg propagandistái és politikai tisztjei 1942-ben egyfajta mesterlövész-mozgalmat (*sniperism* – sznájperizmus)¹⁵ indítottak el, bátorítva a szovjet lövészkatonákat, hogy orvlövészként minél több fasisztát öljenek meg. A szomszédos zászlóaljok között versengést hoztak létre, de az eredményt nem elkészített munkadarabokban, hanem lelőtt németekben mérték. Negyven lelőtt ellenség után a „Bátorságért” kitüntetés és az „Elismert Mesterlövész” cím illette az adott katonát. Így a szocialista munkaverseny kiterjedt a frontra is, ahol a helyi parancsnokok egymással is versengtek, hogy ki tud több likvidált németet felmutatni. A frontpropaganda által példának bemutatott mesterlövészek követendő mintát jelentettek az átlag szovjet katona számára is.

A háború első tíz hónapja során milliós veszteségeket elszenvedő Szovjetunió számára a külföld és a hátszág felé is fontos volt minden pozitív háborús eredményt közzétenni, hogy a remény és a győzelembe vetett hit ne gyengüljön. Amikor a szovjet mesterlövészek elkezdtek eredményeket felmutatni, a Vörös Hadsereg propagandistái lehetőséget láttak a jó hírek nyilvánosság tételében, morális színezetet is hozzáátéve az eltúlzott tényekhez. A szovjet mesterlövész nem csupán pontos lövésekkel harcoló bátor katonaként, hanem sokkal inkább egy eltökélt, könyörtelen, Hitler csatlósait a sötét tetteikért elpusztító bosszúállóként jelent meg a kor plakátjain.

Ugyanakkor a Wehrmacht mesterlövészei a náci párt brutális tagjaiként, volt bűnözőként, nők és gyermekek emberi érzések nélküli gyilkosaiként szerepeltek a propagandában. Városok elvesztéséről vagy páncélosegységek pusztulásáról kevés jelentést tettek közzé, de a szovjet média a mesterlövészt az idegen megszállók elleni szláv kitartás példájává tette.¹⁶

A szovjet mesterlövész-mozgalmat kísérő propaganda a második világháborús orosz orvlövészek által okozott német veszteségeket erősen eltúlozza, hatása még napjainkban is észrevehető. Ha a mai kor olvasója nem veti össze tárgyilagosan mindkét harcoló fél mérlegét, könnyen hiheti, hogy a német mesterlövészek szakmailag elmaradtak az oroszok mögött.

JUBA

Amikor az amerikai erők 2003-ban Bagdadba érkeztek, viszonylag alacsony ellenséges mesterlövész-aktivitással találkoztak. Főleg a régi rendszer katonái vagy képzetlen lövők próbálkoztak ezen a területen. Idővel, ahogy a lázadók és a privát milíciák egyre kezdeményezőbbek lettek, az iraki mesterlövész-tevékenység intenzitása és minősége is megnövekedett. 2004-ben a lázadó orvlövészek már számottevő fenyegetésnek bizonyultak. Kezdetben a mesterlövészekre jellemző támadások a koalíciós erők laktanyáira, figyelőhelyekre, kihelyezett irodákra irányultak – olyan helyekre, ahol szinte biztosra vehető volt a siker. A médiának előszeretettel nyilatkozó iraki lövészek egyike a következőket mondta motivációjáról egy interjú során: „Amikor eltalálom a célt és látom összeesni, izgalmat és eksztázist érzek. Leborulok a földre és Allah akbart kiáltok, mert ő valóban nagy. Amikor az ő mesterlövészeik megölnék egyet közülünk, mártírként a mennybe megyünk. De ha mi öljük őket, a pokolra jutnak.”¹⁷

¹⁵ Az angol sniper kifejezés mesterlövészt jelent. Napjainkra gyakorlatilag nemzetközivé vált, az orosz nyelv is átvette.

¹⁶ John L. Pluster: *The History of Sniping and Sharpshooting*. Paladin Press, 2008, 420.

¹⁷ John L. Pluster: i. m. 645. (A szerző fordítása.)

A lázadók mesterlövész-tevékenységének és az improvizált robbanóeszközök¹⁸ elterjedésének növekedése visszavezethető arra a tényre, hogy a koalíciós erőket közvetlen konfrontációval nem tudták legyőzni. A kevesebb saját veszteséggel járó technikák alkalmazásáról több esetben gondosan rejtett videófelveteleket készítettek, amelyeket a különféle internetes videófeltöltő oldalakon¹⁹ vagy az Al Jazeera hírcsatornán terjesztettek.

Ahogy az ellenállók orvlövésztámadásai egyre gyakoribbá váltak Irakban, az a mítosz kezdett elterjedni, hogy az akciókat nem több, hanem csupán egy lövész hajtotta végre. A legenda a „Juba” nevet kapta, mely egyes arab dialektusokban szellemet, fantomot jelent. A mítosz megteremtői – akik Jubát több esetben a bagdadi „mesterlövészdandár” parancsnokként mutattak be – pontosan megértették az orvlövésztámadások propagandajelentőségét.

Egy ízben az akciókba bevont egyik lázadó a következőket nyilatkozta az Al Jazeera televíziónak: „Nagyon fontos lefilmezni a támadásokat, mert az eltalált és összeeső katonát mutató képsoroknak nagyobb hatása van az ellenségre, mint bármi más fegyvernek, különösen, miután látjuk az ellenség mély aggodalmát és a nyugati média reakcióit.”²⁰

Ha egy lázadó orvlövész találatot ért el, azt Juba javára könyvelték el. Ha hibázott, vagy elesett harcban, a lövész nem Juba volt. A végrehajtók gyakran hagytak hátra üzeneteket: „*Ami vérrrel lett elvéve, csak vér által szerezhető vissza – Bagdad Mesterlövésze.*”²¹ A mítosz fenntartói tudatosan egy mesterlövész munkájaként állították be a több amerikai katona életét követelő, rendszerint egy lövéssel végrehajtott támadásokat, míg több nyugati szakértő egybehangzóan néhány tucat elkövető összehangolt akcióiként magyarázta a történeteket. A világ minden országában nézhető, széles körben közzétett támadások az amerikai katonákat „orvlövésztudatossá” tették; a környezetüket gondosabban megvizsgálva végezték feladataikat, igyekezve minimálisra csökkenteni az ellenség lehetőségeit. A mai napig letölthető felvételek az amerikai katonákat vágóhídra szánt áldozatokként láttatják, egyértelműen elvéve a kedvét bárkinek attól, hogy iraki városok utcáin járőrözzön a koalíciós erők tagjaként.

Érdekes megvizsgálni a jelenségre adott egyéni és hivatalos reakciókat is az amerikai katonák részéről. A fenyegetést közvetlenül a bőrükön érző katonák egyes esetekben őszintén nyilvánultak meg: „Biztos vagyok benne, hogy mindenkinek megjelenik a hátsó gondolataiban, amikor kiszállunk a harcjárműből. Súlyos fenyegetést jelent számunkra... Úgy gondolom, hogy a mesterlövész feladata elkapni az ellenséges mesterlövészt, és előfordulhat, hogy mindannyian kelleni fogunk hozzá.” (Travis Burres, mesterlövész, 64. páncélosezred, 1. zászlóalj)²²

„Tökéletes lövés volt. Szétronscolta a gerincet. Többfajta eljárással is próbáltuk lépre csalni, de nagyon jól képzett és türelmes. Sosem lő kétszer.” (Kevin Farrel alezredes, 64. páncélosezred, 1. zászlóalj, parancsnok)²³

¹⁸ Improvised Explosive Device – IED.

¹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=hvXaswy5s8E> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 24.)

²⁰ John L. Pluster: i. m. 647. (A szerző fordítása.)

²¹ Monte Morin: Juba the Sniper Legend haunting troops in Iraq. Stars and Stripes, April 2007. (A szerző fordítása.) <http://www.stripes.com/news/juba-the-sniper-legend-haunting-troops-in-iraq-1.63062> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 29.)

²² Rory Carroll: Elusive sniper saps US morale in Baghdad. The Guardian, Augustus 2005. (A szerző fordítása.) The Guardian. Augustus 2005. <http://www.theguardian.com/world/2005/aug/05/iraq.usa> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 29.)

²³ Uo.

A katonai szövivők nyilatkozataikban tagadták a mítosz létezését, és hogy sikerei befolyásolhatnák az amerikai katonák műveleteit: „Juba, a mesterlövész? Az amerikai haderő terméke. Magunknak építettük fel a legendát.” (Brendan Hobbs százados, 14. gyalogezred)²⁴

A több tucat áldozatot követelő, iraki mesterlövészek által végrehajtott támadások jó például szolgálhatnak bármely megszállt ország harcosai számára, ha viszonylag kevés befektetést igénylő, jól propagálható harcéljárást keresnek. Az amerikai közvélemény nehezen viselte a tűzharcon, a robbantásos merényleteken felül a távolról lelövöldözött fiatal katonákról készült videókat. Az erők kivonásához minden bizonnyal ez is hozzájárult.

INFORMÁCIÓS CÉLOK PRECÍZIÓS PUSZTÍTÁSA

A különféle, mesterlövész-kiképzéssel kapcsolatos szakirodalmak és kézikönyvek nagyjából hasonló szempontok szerint sorolják fel a nagy pontosságú fegyverrel felszerelt lövész potenciális célpontjait.²⁵ Ezek közül a legfontosabbak kiiktatása gyengíti az ellenségnek a vezetéssel, az információ megszerzésével és a kommunikációval kapcsolatos képességeit:

- *figyelők*: fontos információkat szolgáltathatnak az ellenség számára a saját és szövetséges erőkről;
- *tisztek, altisztek*: megölésük, illetve megsebesítésük bizonyos időre megzavarja az ellenség műveleteinek koordinációját, és csökkenti az alárendelt katonák morálját;
- *híradókatonák*: a bonyolultabb híradó eszközöket általában magasan képzett személyzet kezeli, akiknek kiiktatása súlyos veszteséget jelent az ellenség kommunikációs hálózatára nézve;
- *híradó és radareszközök*: a megfelelő helyre leadott puskaelövés még nagy távolságból is teljesen működésképtelenné teheti a viszonylag sérülékeny radarrendszereket vagy híradó eszközöket. Helyreállításuk, javításuk szintén képzett szakembereket igényel, akiknek kiiktatása elodázhathja az ellenség kommunikációs lehetőségeinek helyreállítását.

A következőkben az információs célokat szolgáló technikai eszközök mesterlövészfegyverekkel való rombolásának lehetőségeit kívánom vizsgálni. A hagyományosnak tekinthető közepes mesterlövészfegyverek általában a rendszeresített gyalogsági géppuska lőszerét tüzelik. Ezeknek a lőszernek speciálisan hosszú távú lövésekre kifejlesztett töltényekkel is legfeljebb 800–1000 m a hatásos lőtávolságuk, de ekkora távolságról a lövedék becsapódási energiája nagyjából egy pisztoly lövedékéhez hasonló (2. táblázat). A nagyobb becsapódási energia és átütési teljesítmény eléréséhez már az első világháborúban alkalmazták a kor nehézgéppuska-lőszeréhez konstruált – esetenként céltávcsővel felszerelt – nehézpuskákat. Ezeknek a fegyvereknek az utódai korunk úgynevezett nehéz mesterlövészpuskái vagy rombolópuskái (angolul: *anti-materiel rifle*). A rombolópuska kifejezés arra is utal, hogy használatuk – elméletileg – elsősorban nem élőrő ellen irányul. Lőtávolságuk akár 1800–2000 m, tömegük 15–20 kg közötti, hosszuk általában 1,3–1,6 m, tehát nem alkalmasak arra, hogy kezelőik dinamikus mozogjanak, manőverezzenek. A nagy pontosságú rombolópuskák megnövelt lőtávolsága miatt azonban lehetséges az ellenség közelbiztosító erői által használt lövészfegyverek tüzet elkerülve kárt okozni.

²⁴ Monte Morin: i. m.

²⁵ FM 23-10 Sniper Training. HQ Department of the Army, 1994, 4–35.

A modern löelméletben a mesterlövészfegyverek pontosságát szögpercben határozzák meg: a tesztek során egy szögperc alatti szórásképet lövő fegyverek (és löszerek) tartoznak abba a kategóriába, hogy mesterlövészpuskának (és mesterlövészlőszernek) nevezzük.²⁶ Ez a gyakorlatban, kerekített értékekkel számolva a következőket jelenti (1. táblázat):

1. táblázat *Korszerű mesterlövészfegyverek szórásjellemzői (Szerkesztette a szerző)*

Lőtávolság	Az egy szögperc alatti szóráskép átmérője
100 m	max. 2–3 cm
500 m	max. 12–15 cm
1000 m	max. 25–30 cm
1500 m	max. 40–45 cm
2000 m	max. 55–60 cm

Tehát a lövedék röppályáját befolyásoló tényezőket (oldalszél, hőmérséklet, páratartalom, Coriolis-hatás²⁷) figyelembe véve megfelelő mozgási energiájú lövedékekkel a gyakorlatban is lehetséges 1,5–2 km távolságból 40–60 cm méretű tárgyak rombolása. A közepes (7,62 mm-es) és a nehéz (12,7 mm-es) mesterlövészfegyverek lövedékeinek becsapódási energiáit a 2. táblázat mutatja be:

2. táblázat *Közepes és nehéz mesterlövészfegyverek lövedékeinek mozgási energiája különféle lőtávolságokon (Szerkesztette a szerző)*

Lőszertípus	Lőtávolság	Mozgási energia
7,62×54 mmR (VSZ-utódállamok)	1000 m	450 J
7,62×51 mm (NATO)	1000 m	527 J
12,7×108 mm (VSZ)	2000 m	3000 J
12,7×99 mm (NATO)	2000 m	3600 J

A 12,7 mm-es rombolópuskák lövedékeinek becsapódási energiája 1,5–2 km lőtávolságon is sokszorosa a közepes puska lőszerének. Akár a néhány milliméter vastagságú páncéllemez mögött elhelyezett optikai, kommunikációs vagy más nagy – anyagi és harcászati – értékű technikai eszköz is rombolható a megfelelően kiválasztott fegyverrel. Az első öbölháború során amerikai és brit különleges egységek több alkalommal használtak 12,7 mm-es rombolópuskákat iraki Scud-indítóállások ellen.²⁸ A tapasztalatok alapján több lövésre volt szükség, hogy a tűz alá vett eszköz valóban harcképtelenné váljon.²⁹

Bár a közelmúlt katonai konfliktusait feldolgozó irodalomban nehezen található konkrét esetek a nehéz mesterlövészfegyverek információtechnikai célok elleni használatá-

²⁶ John L. Pluster: *The Ultimate Sniper*. Palladin Press, 2006, 38.

²⁷ A Föld forgásából adódó eltérítő erőt Coriolis-erőnek nevezzük. 1 km-es lőtávolságot feltételezve akár 10–20 cm-nyi találati pontatlanságot is okozhat, ha a lövész nem veszi figyelembe.

²⁸ Al Paulson: *Arms Tech TTR-50 .50BMG. Special Weapons for Military and Police*, May, 2004, 44. http://www.armstechtd.com/articles/article_TTR50.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 12. 18.)

²⁹ John L. Pluster: *The Ultimate Sniper*. 282.

ra, mégsem hagyhatjuk figyelmen kívül mint lehetőséget. Technikai jellegű célok elleni mesterlövész-támadások tervezése során meg kell vizsgálni, hogy az adott eszköz hol van telepítve, mekkora kockázatot jelent a mesterlövészcsoporthoz számára a megközelítése, maga a lövés leadása, illetve mely pontját érdemes célba venni. Például fémhálóból gyártott radarantennák esetében a reflektor (parabolatükör) átlövése csak részlegesen csökkenti az eszköz működőképességét. A parabolaantenna fókuszpontjában lévő ún. sugárzó rongálása eredményezheti a radar teljesen használhatatlanná válását. A fix telepítésű és a hadihajókon alkalmazott rádiolokátor-antennákat speciális üvegszál-erősítésű műanyag védőburokkal (radome) veszik körül, amely nemcsak védi, de álcázza is az eszközt.³⁰ Burokkal védett lokátorok elleni támadás során a burkolat vagy a páncélzat átütése után felrobbanó lövedéket érdemes alkalmazni. A 12,7×99 mm-es NATO-lőszerhez gyártott Mk211 típusú lövedék, 1 km-es lőtávolságon, 45 fokos becsapódási szög esetén 11 mm vastag páncélzat átütése után robban, és a szétszóródó repeszek komoly károkozásra képesek.³¹ Nehéz mesterlövész-fegyverekkel a következő technikai eszközök is rongálhatóak: légvédelmi és légtérellelőrző lokátorok; tüzéségi és légvédelmi rakétatüzér tűzvezető rendszerek lokátorai; tüzéségi tűzeszköz-felderítő lokátorállomások; légi irányítást és a meteorológiai adatok folyamatosságát biztosító repülőtéri radarok.

Amennyiben a saját erőink által telepített infokommunikációs vagy más értékes technikai eszközöket nagy távolságból, mesterlövész által leadott lövésektől kívánjuk megóvni, a következő lehetőségek jöhetnek szóba:

- ballisztikai védelem páncélzattal, homokzsákkal vagy más anyagok alkalmazásával;
- magának a célbavétel aktusának lehetetlenné tétele az adott eszköz sűrű álcahalóval³² való eltakarásával, fedett területre történő telepítésével;
- mesterlövészek vagy magas szinten képzett és felszerelt megfigyelők bevonása az adott eszköz közelbiztosításába: az Egyesült Államok légierije saját mesterlövész-iskolát működtet, ahol a repülőterek őrzésében részt vevő szakembereket képeznek;³³
- akusztikus lövésfelderítő eszközök és nagy tűzerejű kollektív fegyverek (például 40 mm-es automata gránátvető repeszgránátok) együttes alkalmazása a közelbiztosítás során: az ellenséges mesterlövész által leadott első lövés alapján gyorsan meghatározható a mesterlövész iránya és távolsága, tehát nagy az esély a megsemmisítésére.

KÖVETKEZTETÉSEK

A lőfegyverekkel vívott katonai konfliktusokat vizsgálva belátható, hogy a mesterlövészek jelenléte és az általuk alkalmazott harcmodor az ellenséges katonákra olyan lélektani terhet ró, amely jelentősen megnehezíti az általuk végzett katonai feladatok huzamos idejű végrehajtását. A parancsnokoknak tudniuk kell, hogy jól kiképzett és felszerelt mesterlövészekkel nem csupán fizikai pusztítást, hanem lélektani nyomást is lehet az ellenségre helyezni. Alkalmazásuk során a célpontok kiválasztása, a megfelelő időzítés, valamint a propaganda

³⁰ Hadtudományi lexikon I. kötet. 1127.

³¹ Mark 211.50-caliber, Multipurpose Ammunition. <http://www.globalsecurity.org/military/systems/munitions/mk211.htm> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 29.)

³² Matthieu Aikins: The Siege of September 13. March, 2012. <http://www.gq.com/story/september-13th-seige-kabul-afghanistan-gq-march-2012> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 29.)

³³ Security Forces Close Precision Engagement Teams. <https://www.usafpolice.org/close-precision-engagement-teams.html> (Letöltés időpontja: 2015. 12. 16.)

eszközeinek a felhasználása hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az adott műveleti területen az ellenség demoralizálásával, félelemben tartásával a saját erők harcászati lehetőségeit növeljük és az ellenség tevékenységét a számunkra kedvező irányba befolyásoljuk.

Az ellenséges erők által alkalmazott haditechnikai eszközök működésképtelenné tételéhez nem feltétlenül szükséges több millió forintnyi értéket felemészítő légicsapás vagy tűzérési tűz. Az eszközök gyenge pontjait ismerve, mérlegelve, a végrehajtó állományra nehezedő kockázatot, a megfelelő fegyver-lőszer kombinációval, viszonylag csekély anyagi befektetéssel nagy károkat okozhatunk az ellenség műveleteiben. A Magyar Honvédségnél a jövőben rendszeresítésre kerülő mesterlövészfegyverek kiválasztásakor figyelembe kell venni, hogy a pontosság, a beszerzési költségek, a lőtávolság és az átütési adatok a felhasználási területtel, a várható feladatokkal legyenek összhangban. Precíziós feladatokra nem elegendő az ellenség lefogatására, fedezettűz lövésére képes, nagy tömegben gyártott nehézgéppuska-lőszerek pontossága. A fegyver, lőszer és céltávcső kombinációt az adott eszköz beszerzésének eldöntésekor, a pontosság függvényében kell kiválasztani.

A mesterlövészcsoportharcászati felkészítése során gondot kell fordítani az ellenség által használt nagy értékű információs célokat szolgáló technikai eszközök megismerésére és rombolására is. Lehetőség szerint lögyakorlatokon kísérleti jelleggel gyakoroltatni kell a különféle – akár leselejtezett – technikai eszközökre való lövészetet is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Aikins, Matthieu: *The Siege of September 13*. March, 2012. <http://www.gq.com/story/september-13th-seige-kabul-afghanistan-gq-march-2012>
- Allied Land Tactics. ATP-3.2.1. 2009.
- AN/TPQ-36 Firefinder weapon locating radar. <http://www.radartutorial.eu/19.kartei/karte421.en.html> (Letöltés időpontja: 2015. 12. 16.)
- Carroll, Rory: *Elusive sniper saps US morale in Baghdad*. The Guardian. Augustus 2005. <http://www.theguardian.com/world/2005/aug/05/iraq.usa>
- Douhet, Giulio: *Légiuralom*. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, Budapest, 1971.
- FM 23-10 Sniper Training. HQ Department of the Army, 1994.
- Furján Attila: *A tűzérfelderítés helyzete a NATO-tag német és USA haderőben*. Egyetemi jegyzet, ZMNE, Budapest, 2005.
- Grau, Lester W. – Cutshaw, Charles Q.: *Russian Snipers In the Mountains and Cities of Chechnya*. In: Infantry, Volume 91, Number 2., 2002. <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2002/snipers.pdf>
- Gyóni Géza: *Csak egy éjszakára*. Részlet, 1915. In: Horváth János (szerk.): Magyar versek könyve. MAgyar Szemle Társaság, Budapest, 1942.
- Hadtudományi lexikon I. kötet. (Főszerkesztő: Szabó József.) Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995.
- Haig Zsolt: *Az információs hadviselés kialakulása, katonai értelmezése*. Hadtudomány, 2011. május. http://mhtt.eu/hadtudomany/2011/1/HT-2011_1-2_4.pdf
- Horváth János (szerk.): *Magyar versek könyve*. Magyar Szemle Társaság, Budapest, 1942.
- Juba „Myth” The Lone Iraqi Sniper. <https://www.youtube.com/watch?v=hvXaswy5s8E> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 24.)

- Mark 211 .50-caliber Multipurpose Ammunition. <http://www.globalsecurity.org/military/systems/munitions/mk211.htm>
- Mező Ferenc: *Psyops – avagy: kalandozás a hadak útján, a pszichológia ösvényein, a történelem útvesztőiben*. Kocka Kör, Debrecen, 2014.
- Mistral légvédelmi rakéta rendszer. <http://www.hmarzenal.hu/vedelmi-ipar/mistral-legvedelmi-raketa-rendszer.html> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 29.)
- Morin, Monte: *Juba the Sniper Legend haunting troops in Iraq*. Stars and Stripes, April 2007. <http://www.stripes.com/news/juba-the-sniper-legend-haunting-troops-in-iraq-1.63062>
- P-37 radar modernizálás. <http://www.hmarzenal.hu/vedelmi-ipar/p-37-radar.html> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 29.)
- Paulson, Al: *Arms Tech TTR-50 .50BMG*. In: Special Weapons for Military and Police, May 2004, 42–48. http://www.armstechltd.com/articles/article_TTR50.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 12. 17.)
- Pix Gábor: *A lélektani műveletek jellemzőinek vizsgálata*. PhD-értekezés, Budapest, 2005. http://193.224.76.2/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2006/pix_gabor.pdf
- Pluster, John L.: *The History of Sniping and Sharpshooting*. Paladin Press, 2008.
- Pluster, John L.: *The Ultimate Sniper*. Paladin Press, 2006.
- Propaganda (definíció). <http://politikapedia.hu/propaganda>
- Russian WWII propaganda poster. <http://the-seed-of-europe.tumblr.com/post/12948271098/russian-wwii-propaganda-poster-a-snipers-shot> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 23.)
- Security Forces Close Precision Engagement Teams. <https://www.usafpolice.org/close-precision-engagement-teams.html>
- Spicer, Mark: *The Illustrated Manual of Sniper Skills*. Zenith, 2006.